

Кралство Белгия

Площ:	30 510 кв. км.
Население:	10,2 млн. души (2000 г.).
Столица:	Брюксел.
Официален език:	френски, фламандски, немски.
Религия:	католици (92%).
Паритна единица:	евро (белгийски франк до 2002 г.).
Административно деление:	3 автономни района (Брюксел, Валония, Фландрия), 9 провинции (Брабан, Антверпен (Анверс), Ено, Западна Фландрия, Източна Фландрия, Лиеж, Лимбург, Люксембург, Намюр).
Държавно устройство:	конституционна монархия. Държавен глава – крал. Законодателен орган – кралят и двукамарен парламент. Изпълнителен орган – кралят, който назначава федерално правителство на чело с министър-председател, утвърждаван и от парламента. Трите автономни района, франкофонската и немската общност имат отделни парламенти и правителства.

1. Общи бележки

Спецификата на правната уредба и структурата на съдебната система в Кралство Белгия се дължи на федералния характер на формата на държавно устройство, на регионалната диференциация в страната, на езиковите изисквания при провеждане на съдебните заседания и спрямо магистратите в отделните езикови общности и на други исторически, културни и социални фактори. Съдилищата и трибуналите в Белгия формират съдебната власт, която функционира във взаимодействие с останалите конституционно установени държавни институции.

Уредбата на съдебната власт в Белгия е предмет на глава VI от белгийската Конституция.

Създаването на съдилищата и трибуналите е допустимо само със закон. Забранено е установяването на извънредни съдилища или комисии.

Съдебните заседания са публични, освен ако това би противоречало на обществения ред или на морала. В такъв случай съдът взема изрично решение за разглеждане на делото при закрити врати. При дела във връзка с политически процеси или със свободата на пресата за неспазването на принципа за публичност на съдебното заседание е необходимо единодушно съдебно решение.

Съдебните решения задължително се мотивират. Те се произнасят в открито публично съдебно заседание.

Участието на съдебни заседатели е конституционно предвидено по всички наказателни дела и за т.нар. политически деликти и деликти по пресата.

Съдиите са независими при упражняването на правораздавателните си правомощия. Прокурорите са независими при извършването на разследване и преследване по наказателни дела при спазване на правото на компетентния министър да дава нареждания за задържането на определени лица и да издава задължителни указания във връзка с прокурорската дейност, включително и във връзка с провеждането на разследвания по наказателни дела, повдигането и поддържането на обвинението по такива дела.

Съдилищата и трибуналите са длъжни да не прилагат подзаконовите нормативни актове, когато те противоречат на законите на страната.

2. Управление на съдебната власт

2.1. Висш съдебен съвет

Конституцията предвижда за цяла Белгия съществуването на общ Висш съдебен съвет. Той се състои от Франкофонска колегия и Фламандскоезична колегия. Двете колегии са с равен брой членове. Съставът на всяка от двете колегии включва, от една страна, съдии и прокурори, избрани пряко от техните съдебни или прокурорски райони при условия и по ред, предвиден в закон, а от друга, равен на тях брой членове, избрани от Сената с мнозинство от две трети при условия и по ред, предвидени в закон. Общият брой на членовете на Висшия съдебен съвет е 44 души.

Висшият съдебен съвет е компетентен да:

- прави предложения за назначаване на съдии и на прокурори;
- предлага и взема мерки за обучението, квалификацията и преквалификацията на съдиите и прокурорите;
- предлага и взема решения относно принципното функциониране и организация на съдебната власт;
- осъществява общ контрол и да въвежда нови методи за вътрешен контрол и др.

Кадровите въпроси от компетентността на Висшия съдебен съвет се разглеждат от специално създадена в неговите рамки Комисия по номинирането и назначенията. Останалите правомощия на Висшия съдебен съвет се упражняват от Комисията по мненията и анкетите.

2.2. Назначаване на съдиите и на прокурорите

Мировите съдии, съдиите към трибуналите, т.нар. съветници (conseillers) към съдилищата и към Касационния съд се назначават от краля на Белгия по мотивирано предложение на Комисията по номинирането и назначенията към Висшия съдебен съвет, която взема решение с мнозинство две трети от гласовете, след направена съответна преценка на професионалните и личните качества на кандидатите. Част от процедурата по назначаването

на т.нар. съветници към съдилищата и към Касационния съд освен предложението на Висшия съдебен съвет е и мотивираното мнение на общите събрания на съдиите от съответните съдилища.

Същата е процедурата по назначаването на Първия председател на Касационния съд и на председателите на останалите съдилища и трибунали.

Председателят и председателите на отделения на Касационния съд и заместник-председателите на останалите съдилища и трибунали се избират от самите съдилища или трибунали.

Съдиите се назначават безсрочно, като се освобождават от длъжност при навършване на предвидената по закон възраст или само при влязло в сила съдебно решение в този смисъл. Преместването на съдия от един пост на друг и от един съдебен район в друг е възможно само при изричното му съгласие и след преназначаването му на съответното място или пост.

Кралят на Белгия назначава и освобождава от длъжност прокурорите към съдилищата и трибуналите в страната.

3. Организация на съдилищата

Съдилищата в Белгия са общи: Касационен съд (la Cour de cassation), апелативен съд (la cour d'appel), първоинстанционен съд (tribunal de première instance), мирови съд (la justice de paix), полицейски трибунал (tribunal de police), районен съд (tribunal d'arrondissement); и специализирани: трудов трибунал (tribunal du travail), търговски съд (tribunal de commerce), трудов съд (la cour du travail) и углавен съд (la cour d'assises).

Касационният съд е висша съдебна инстанция в Белгия. Апелативните съдилища са на второ място в йерархията на съдилищата. На същото ниво на съдебната йерархия стоят трудовите съдилища. На следващото ниво в структурата на съдилищата са първоинстанционните съдилища и търговските съдилища. Най-ниско в съдебната йерархия стоят мировите съдии.

3.1. Общи съдилища

3.1.1. Касационен съд

Касационният съд не разглежда делото по същество, а се произнася дали съдебното решение противоречи на материалноправните и процесуалноправните норми. Териториалната му юрисдикция обхваща цялата страна.

3.1.2. Апелативни съдилища

В Белгия има пет **апелативни съдилища**, които са съответно в Брюксел, Гент, Антверпен, Лиеж и Монс. Съдебните райони на апелативните съдилища са определени в Конституцията.

Апелативните съдилища включват следните рангове съдии: председател на апелативен съд, председател на отделение и апелативни съдии. Съдебните състави са тричленни, като в изрично определени случаи са от един съдия.

Апелативните съдилища разглеждат жалби срещу решения на първоинстанционните и търговските съдилища и други предвидени по закон спорове.

3.1.3. Първоинстанционен съд

Такъв съд има във всеки съдебен район. Той разглежда всички дела, за които не е предвидено да са подсъдни на специален съд, на апелативен съд или на Касационния съд. В него се формират граждански първоинстанционен съд, наказателен първоинстанционен съд и младежки съд със съответната компетентност. Съдебният състав обикновено е едноличен, но по определени дела е тричленен.

3.1.4. Мирови съдии

Мировите съдии са най-близо до гражданите. Те се назначават от краля при спазване на изискванията на Конституцията. Понастоящем в Белгия има 187 мирови съдии, като в района на всеки мирови съд заседава един мирови съдия.

Мировите съдии имат обща и специална юрисдикция по гражданскоправни и търговски спорове. Подсъдността им може да бъде разгледана като обща и специална. Общата им юрисдикция включва разглеждането на дела с цена на иска до 1860 евро с изключение на делата, за които по закон е предвидено да се разглеждат от друг съд. Специалната им юрисдикция е изчерпателно предвидена в Процесуалния кодекс на Белгия (чл. чл. 591 – 601).

3.2. Специализирани съдилища

3.2.1. Административно правосъдие

Конституцията на Белгия предвижда административни юрисдикции. Това са **Върховният административен съд** и **административните съдилища**. Върховният административен съд разглежда спорове относно съответствието на подзаконовите нормативни актове с нормативните актове от по-висок ранг, както и противоречия между самите подзаконови нормативни актове; спорове за разпределение на компетентност между отделните централни органи на изпълнителната власт и между тях и местните органи на власт; случаи на неспазване на чл. 10, 11 и 24 от Конституцията на Белгия (текстове, отнасящи се до принципа за равенство и забрана на дискриминация и свободата на образованието) при приемането на закон, правилник или заповед.

3.2.2. Трудови съдилища

Трудовото правосъдие в Белгия се реализира от трудови трибунали и трудови съдилища. Основен първоинстанционен съд по трудови дела е **трудовият трибунал**. Във всеки от 26-те съдебни района на Белгия има трудов трибунал. Споровете, които той разглежда, са свързани с: трудови договори; обезщетения при трудова злополука и професионално заболяване; осигурителноправни спорове както спрямо наетите по трудов договор или служебно правоотношение, така и спрямо самоосигуряващите се; здравословните и безопасни условия на труд; налагането на административни глоби и други санкции и т.н. Принципно трудовите трибунали не разглеждат колективни трудови спорове.

Жалбите срещу решенията на трудовите трибунали се разглеждат от **трудовите съдилища**. В Белгия има пет трудови съдилища – съответно в Брюксел, Гент, Антверпен, Лиеж и Монс.

Както трудовите трибунали, така и трудовите съдилища, заседават в тричленен съдебен състав. Единият член на състава е професионален съдия, а другите двама са представители съответно на работодателите и на работниците или на свободните професии, като не е необходимо те да са юристи.

3.2.3. Търговски съд

Във всеки съдебен район има търговски съд. Това е специализирана юрисдикция по търговски дела. Председател на съда е професионален съдия. Съдебният състав в този съд включва освен председателстващия професионален съдия и двама съдебни заседатели, които в повечето случаи са търговци. Те се назначават от краля за петгодишен период, като могат да бъдат преизбрани. На търговския съд са подсъдни спорове между търговци по търговски сделки и във връзка с търговски дружества, както и други спорове, предвидени в специален закон.

4. Прокуратура

4.1. Общи положения

В Касационния съд, апелативните съдилища и в трудовите съдилища прокуратурата се представлява от **главен кралски прокурор**. Участието на прокурор пред Касационния съд е задължително по всички дела. В заседанията на районните, търговските и магистратските съдилища и при мировите съдии участват **кралски прокурори**. Прокуратурата участва в определените от закона случаи и в граждански дела.

По **наказателни дела** прокуратурата участва както в досъдебната, така и в съдебната фаза на процеса, като контролът за спазването на законодателството се упражнява и в двете фази на процеса. Прокуратурата контролира и процедурата по изпълнение на наложените наказания.

По **граждански дела** прокуратурата участва *ex officio* в предвидените в закона случаи, както и във всеки случай, когато общественият интерес налага намесата на прокуратурата.

Извън правомощията на прокуратурата по конкретни дела тя участва и в провеждането на държавната политика относно борбата с престъпността. Основните насоки на тази политика се определят от министъра на правосъдието след консултации с Колегията на прокурорите. Този орган е съставен от пет апелативни прокурори. Той се намира под ръководството на министъра на правосъдието. Функциите на Колегията на прокурорите са свързани с изготвянето и координирането на политиката в областта на борбата с престъпността и с по-ефективното функциониране на прокуратурата. Решенията на този орган са задължителни за прокурорите към апелативните съдилища и за всички други прокурори, които са им подчинени.

4.2. Специализирани прокурорски органи

В Белгия има специализирани **трудоуправни прокурорски органи**, прикрепени към трудовите съдилища. Те представляват публичния интерес пред трудовите съдилища и са част от системата на прокуратурата, тъй като са подчинени и работата им се контролира от главния кралски прокурор.

Прокурорите към трудовите съдилища представят становището си пред съда писмено или устно. В определени от закона случаи участието им по трудови дела е задължително, а в други те могат да участват по своя преценка. Когато са длъжни да участват, те могат и да протестираат решението на трудовия съд. Именно прокурорите към трудовите съдилища са компетентни да повдигат и поддържат обвинението по наказателни дела срещу работодатели за нарушения на трудовото законодателство, които са инкриминирани и за които се носи наказателна отговорност.

5. Разследващи органи

В Белгия органите, които вземат участие в разследването на престъпленията под една или друга форма, са съдия-следователят (*judge d'instruction*), прокуратурата и полицейските органи.

Наказателният процес включва досъдебна и съдебна фаза, които в белгийския Наказателно-процесуален кодекс са обозначени като **подготвителна фаза** и **фаза по решаването**.

Подготвителната фаза е под две форми – т.нар. *съдебно следствие* (*information judiciaire*) и *разследване* (*instruction*). По най-тежките престъпления се провежда разследване.

5.1. Съдия-следовател

Съдия-следователят се сезира или от частния тъжител, или от прокурора. Съдия-следователят е съдия към т.нар. първоинстанционен съд (tribunal de première instance). Той ръководи фазата по разследването (instruction) като е длъжен да бъде обективен, т.е. да събира доказателства, които ползват както обвинението, така и защитата. Изготвеното от него досие по делото се представя за разглеждане от наказателния съд, освен ако разследването е приключило със заключение, че събраните доказателства по случая не са достатъчни за повдигане на наказателно обвинение пред съд. Следствените действия, водени от съдия-следователя, се контролират от **следствените юрисдикции** (juridiction d'instruction). Такива юрисдикции са **Камарата за съветване** (Chambre de conseil) и **Камарата за повдигане на обвинения** (Chambre de mise en accusation), която е апелативна инстанция по отношение на Камарата за съветване.

Следствените юрисдикции контролират законосъобразността на предварителното задържане по наказателни дела и се произнасят по хода на делото при освобождаване на заподозрения. Ако следствената юрисдикция прецени, че са събрани достатъчно доказателства за вината на заподозрения и за повдигането на обвинение пред съд, тя сезира компетентния наказателен съд за разглеждане на делото по същество. Ако разследването е непълно, следствената юрисдикция назначава извършването на допълнителни следствени действия.

Ако става въпрос за много тежко престъпление, обвиняемият се задържа под стража до приключване на разследването. Предпоставки за това са: изслушването на обвиняемия от съдия-следовател в срок от 24 часа след арестуването му; издаването на заповед за арест; наличието на сериозни доказателства срещу лицето; съществуването на абсолютна необходимост от лишаването на лицето от свобода с цел опазването на обществения ред; предвиденото наказание по повдигнатото обвинение да е поне една година лишаване от свобода. Контролът по налагането на мерките за неотклонение се осъществява от Камарата за съветване и от Камарата за повдигане на обвинения. Първоначалното обжалване е в петдневен срок, а всяко следващо в едномесечен срок.

5.2. Съдебна полиция

Съдебната полиция разследва престъпленията, т.нар. деликти и нарушения, събира доказателства във връзка с тези деяния и ги предоставя на съдилищата, натоварени с налагането на съответните санкции. Съдебната полиция е под контрола на апелативните съдилища и на прокуратурата. Съдия-следователят може да възлага конкретни следствени действия на съдебната полиция, както и да изисква съдействието на органите на реда.